

märka last

MTÜ Lastekaitse Liidu ajakiri

7 / 2014

Loone Ots: Mis ei tapa, teeb tugevaks

Martin Medar: Minu eesmärgiks pole üksi otsustada, vaid tahan koos kollektiiviga kõik läbi arutada

HEA NÕU LASTEGA PEREDELE:

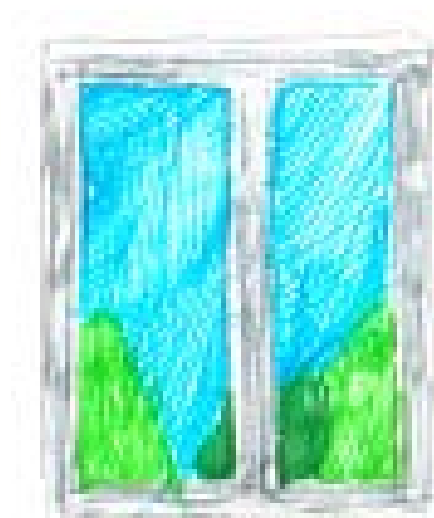
"Emme, miks see mees mulle vett pähe pritis" ehk Kas teise lapsevanema nõusolekut tuleks ikka eeldada?

Suvi Remnikul

Tartu Lastekaitse Ühingu suvised tegemised

Lapse õiguste konventsiooni artikkel 28.3

Osalisriigid arendavad rahvusvahelist koostööd haridusküsimustes ja aitavad sellele kaasa, pidades eelkõige silmas harimatuse ja kirjaoskamatusse likvideerimist kogu maailmas, ning hõlbustavad juurdepääsu teaduslikele ja tehnilistele teadmistele ning tänapäeva õpetamismeetoditele. Sellega seoses tuleb eriti arvestada arengumaade vajadusi.

Toimetaja:
Mart Valner

Reporter: Kadi Hainas
Kujundaja: Katrin Nõu

Ajakirja kontakt: ajakiri@lastekaitseliit.ee
ajakiri.lastekaitseliit.ee

Väljaandja: MTÜ Lastekaitse Liit

Loone Ots: Mis ei tapa, teeb tugevaks

„Kõik, kõik on uus/septembrikuus,“ rõõmustab luuletus. Suvega väikeseks jäänud kooliriided lähevad teenitud puhkusele. Pigistama hakanud jalanõude asemel ostetakse number või lausa paar numbrit suuremad. Veel võib kooliaastat uueks nimetada. Ja muidugi on koolipäevad ise uut teavet pilgeni täis.

Mu lapse koolikott (kallis, selja- ning rühisõbralik, eraldi lahti haagitava spordiriiete osaga) kaalub tühjalt 600 grammi, aga raamatutega täidetult neli kilo rohkem ja ühel päeval nädalas isegi neli ja pool. Lisaks trenniriided, raamatukogust laenatud uudiskirjandus jne jms. Tassisin seda kõike, kui pärast kooli ühistranspordiga läbi linna silmaarstile sõitsime. Olen treenitud turulkäija, aga minu kartulid-porgandid-kapsad-õunad kokku ei anna sellist kaalu nagu 4. klassi õpilase koolikotil. Higi pühkides mõtlesin, et peaks minema näiteks hantli- või tõstetrenni, et järgmisel korral lapse ees mitte häbisse jääda. Sest tütrekene vinnab sedasama pungil paunamürakat iga päev algul koolist bussini ja siis veel kilomeetri jagu koju. Mis ei tapa,

teeb tugevaks. Aga tegelikult on see õiguskantsleri teema. Mitte kõik 10aastased ei sõida kooli ja koju vanemate autoga. Seega on kehvema pere laps ebavõrdset raskes olukorras. Muidugi ei jõua ka kõik autoomanikud keset päeva töölt koolikotti pardale võtma käia. Palvetagem siis, et targad tahvlid jõuaks laste kätte nii kähku kui vähegi võimalik. Riik peab e-õpikutele üleminekut tingimusteta forsseerima.

Muide, õpikutest. Eelmise põlvkonna, st minu ja isa jaoks on need väga köitvad. Tekstid on huvitavad, ülesanded vaheldusrikkad, illustratsioonid suurepärased. Kõik see ilu nõuab ainult üht: õpivalmidust, lugemisoskust ja keskendumisvõimet. Just neid omadusi paistab meie aja lastel uuringute ja isikliku pilgu põhjal nappivat. Lastel on suur huvi teadmiste ja teaduse vastu. AHHA, lennusaadama ning jääaja muuseum panevad neid pikaks ajaks süvenema. „Galileo“ ja teised sarnased tele-

saated samuti. Telepilti taastades on lapsel hea mälu isegi ajas kaugel või ülepea abstraktse teema jaoks. Õpiku materjali seosed tegeliku eluga, mille loomist õppekava ju ootabki, sünnivad eeskätt just televõi arvutikogemuse põhjal. Sõnaga—laps peaks rohkem telekat vaatama, sest paber jääb temale lahjaks. Hädaga pooleks õpik vaid kinni(s)tab ekraanilt nähtut.

Isegi priima õpik on puht andmekandja formaadi, st paberkõite tõttu ajal jalus.

Selle põhjusel jääb vaeslapse ossa just eesti omakultuur, millest annab küll aimu populaarne "Eesti mäng", kuid mille tervikpilt tekib ikkagi suure panoraami, mitte üksikute küsimustega tutvumise kaudu. Miks puudub algklasside õppekavast eraldi kursus „Eesti kultuurilugu algklassidele“? Teiste ainete sisse lahustatult saab tummisest mahlast ju morss, kui sedagi. Üleilmses kogukonnas tegutsema valmistuv õpilane peaks oma juuri selgelt teadma ja hindama.

Lünka oskavad täita vanemad ja vana-vanemad. Pere ja kodu saavad teha tänuväärt tööd nii ajaloomälu hoidmisel kui lapse suunamisel tänapäeva eesti kultuuri väärtuste manu. Kui koolitöö tehtud, siis käest kinni ja teatrisse! Või näitusele, kontserdile, muuseumi, monumendi juurde, piknikule mõnda kultuuriloopaika. Ja ka kodus tuleb last kultuuriga kiusata. Laps

tahab näidata oma „Kättemaksukontori“ fännilehte? Väga tore. Räägime pärast seda apteeker Melchiorist ja meenutame „Väikelinna detektiivide“ ajaloo ilu. Laps jutustab õhinal sarjast „Maailma ajalugu“? Näitame talle „Kreutzwaldi sajandi“ kodulehte vastu.

Laps tuleb Juku anke-doodiga? Loeme talle tänuks Alveri luuletuse „Ants Ablas“ või Juhan Liivi „Aafrika mehed“. Pole peas? Mõni mure – mõlemad on võrgus

ootel, esimene eesti ballaadi kodukal ja teine leheküljel „Eesti värss“.

Ärme unusta ka oma pere lugu. Üllatavalt ei tea suur osa praegusi 20aastasi oma vanaema sünnipaika või neiunime. Iga pere ja iga üksiku pereliikme elus on kindlasti sama huvitavaid seiku kui kainikute menükis „Pahupidi kool“. Selle kõrvale peaks tingimata lugema ka klassik Aino Perviku raamatut „Printsess Lulu ja härra Kere“ kõigi selle moodsate probleemidega.

Silmaarstil käisime muide ära. Lapse silmad olid täiesti terved. Nii et lugeda ja surfata saab ta suurepäraselt. Meie, täiskasvanute mure on lugemist suunata ja aidata loetut mõtestada. Lapsega rääkida ja temaga koos olla.

Loone Ots
MTÜ Lastekaitse Liit
president

MARTIN MEDAR:

Minu eesmärgiks pole üksi otsustada, vaid tahan koos kollektiiviga kõik läbi arutada

Oled nüüd mõnda aega Lastekaitse Liidu juhina tööpostil olnud. Kas oled end liitu sisse seadnud? Missugused on sinu esimesed muljed?

Olen end sisse seadmas ning esimesed muljed on väga positiivsed. Mulle meeldib, et tööd on palju ja inimesed on väga pühendunud. Kuna tegemist on üle-eestilise suure võrgustikuga, pakub see väga põnevaid võima-

lusi. Lisaks olen esimeste nädalate jooksul kohanud paljude huvitavate inimestega. See kõik on väga mõnus.

Kui palju erineb töö Lastekaitse Liidus sinu eelmisest töökohast Eesti Rahvatantsu ja Rahvamuusika Seltsis?

Ikka erineb. ERRSi kultuuriinimesed on kunstile pühendunud, mistõttu oli minu ümber palju loomet ja ideid, mis tahtsid teostamist. Need mõtted tuli aga kõik paberil kuludesse ümber arvestada ja nende jaoks võimalused leida. Lastekaitse Liidus on asi ametlikum. Kui ERRSis oli väga palju nädalavahetusi, kus pidi käima erinevatel sündmustel ja organisatsiooni esindama, siis liidus on samuti palju esindusfunktsioone, kuid raamistik on natukene fokusseeritum. Loomingut on vähem, palju on õigust, tööd ametlike dokumentide, arengusuundade ja seadusloomega.

Kas hakkad loomingulisest keskkonast puudust tundma või pigem oled selle mingil moel liitu kaasa võtnud?

Ma ise olin võrreldes ERRSi liikmeskonnaga loomingulise poole pealt üsna hall kardinal. Minu ümber oli palju põnevamate ideedega inimesi. Aga see loominguline osa, mis minus on, säilib kindlasti ka Lastekaitse liidus.

Milline on hetkel olukord Lastekaitse Liidus? Kas tugev põhi on alla laotud või tunned pigem, et sul tuleb seda ise teha?

Tunnetan põhja, millele on hea toetuda. Organisatsioon on ennast positsioneerinud, siin on liikmeskond ning toimiv struktuur. Aga kindlasti on alati uuel inimesel võimalik kaasa rääkida. Minu eesmärgiks pole üksi otsustada, vaid tahan koos kollektiiviga kõik läbi arutada - panna paika eesmärgid, nägemused ning võimalused, kuidas nende suunas liikuda. Hea stardiplats koos meeskonnatöoga ongi vundamendiks.

Milline on sinu varasem kokkupuude lastekaitse valdkonnaga?

Minu esimene töökoht oli Ida-Viru Maavalitsuses, kus töötasin sotsiaal- ja tervishoiuosakonnas ning kirju-

tasin projekte, mille kaudu olen palju ka noortega kokku puutunud. Olin lastekodulastele mõeldud lastekaitsepäeva kaaskorraldaja. Samuti vastutasin Kohtla-Nõmme lastekodu ehitamise juures hasartmängumaksu projektide eest. Kui asendasin valla-valitsuses praktika raames ühte sotsiaaltöötajat, tuli ette juhtum, kus pidin leidma koolist välja heidetud tütarlapsele valla territooriumil majutuse.

Nii et see valdkond pole sulle üldes võõras.

Ei ole tõesti. Peale Ida-Virumaa perioodi läksin tööle Põlva kultuurikeskusesse. Seal olid erinevad huvikollektiivid alates lastekooridest, rahvatantsurühmadest,

näiteringidest...

Ise osalesin ka harrastusteatris. Puutusin sealgi lastega kokku. Tartusse läksin 2006. aastal ja

seal anti mulle ülesanne luua info- ja karjäärinõustamiskeskus.

Tundub, et pigem on vana kogemuse pealt rohkem seost uue kui eelmise töökohaga?

Jah, seda võib öelda küll, et eelnevad töökogemused toetavad minu tänast ametit. Olen noorsootöös ja hariduses varasemalt tegev olnud ning tean ja tunnetan neid kitsaskohti, mis on läbi

“Minu eesmärgiks pole üksi otsustada, vaid tahan koos kollektiiviga kõik läbi arutada.”

aegade olnud nii lastekaitse kui ka sotsiaalvaldkonna probleemid. Ka täna saame nendest samadest asjadest rääkida.

Ole hea, too mõni konkreetne näide.

Paljud asjad jäävad rahastuse taha. See oli siis probleem ja on ka täna. See on läbiv lõige, millega on vaja edasi tegeleda. Meil võib olla palju ideid ja tahtmist, aga rahastamisküsimus on alati. Peale selle on ka kolmekümne aasta pärast puudulik koostöö - kuidas inimesi omavahel võrgustikus tööle panna, et laste huvid oleks kaitstud. Kui märkame probleemi, peaksime sellega tegelema, kuid mitte üksinda. Kogu võrgustik peaks töötama selle huvides, et tulemused oleks tagatud. Lähenedamine peab olema individuaalne, sest kõik juhtumid on erinevad.

Kas ja kuidas sa plaanid ERRSiga seotuks jääda? Oled öelnud, et kultuuritöö on sinu jaoks nii südamelähedane, et teeksid seda kasvõi vabatahtlikult.

Vabatahtlikult ma seda ka teen. Kultuuriga olen seotud ka edaspidi. Kindlasti külastan alati laulu- ja tantsupidusid. Plaanin astuda ERRSi tavalikmeks ning üritan kõiki rahvatantsuga seotud sündmusi külastada ja ka lapsi sinna kaasa võtta. Olen näinud erinevaid kontserte üle vabariigi ning on paratamatu, et sellest jääb sõltuvaks.

Millised on peale laulu-ja tantsupeo veel kindlad kultuurisündmused, kuhu ei saa minemata jätta?

Näiteks Jõgeva- ning Tartumaa tantsupeod, Võru Folkloorifestival, Rahvusvaheline Folkloorifestival Baltica. Kindlasti ei saa ma minemata jätta suurtele Kuljuse, Sõpruse, Leigarite või Sõlekese kontserditele. Need on kohad, kust ei tohiks puududa. Iga kontsert on erinev ning nad tantsivad niivõrd fantastiliselt.

Aga millega sulle vabal ajal tegeleda meeldib? Võikski arvata, et rahvatantsu või rahvamuusikaga...

Kõik aeg läheb perele ja lastele. Olen mõelnud ka harrastusteatriga liituda, aga praegu veel kahtlen, sest töö võtab palju aega. Tegelen ka oma küla lastega. Meil on suur kogukond. Kõik tulevad meie aeda kokku ning mina olen see, kes neid seal ohjab, et nad lollusi või hoopis üksteisele liiga ei teeks. Näiteks korraldame õuna- korjamisvõistlused. Mina olen see, kes igal õhtul organiseerib seda. See pole mitte nii väga töökasvatuslik nüanss, vaid pigem oluline sellepärast, et õunte vahel mängimine neile ohtlik poleks. Kõik saavad premeeritud ning võitjale jääb teadmine, et ta oli täna kõige kiirem.

Kui vanad su enda lapsed on?

Tütar on viiene ning poeg saab oktoobris neljaseks. Poiss on juba varsti täismees, tütar korralik neiu.

Millised on suuremad õppetunnid, mida oma lastelt õppinud oled?

Olen neilt kindlasti õppinud kangekaelsust. Alati saab kõike, kui piisavalt kange oled. Teisalt olen õppinud ka rahumeelsust. Lapsel peabki oma arvamus olema. Minu võime on seda selgitada, kui mulle tundub, et nende arvamus ei lähe minu

omaga kokku või neil arvamustel on tagajärjed, mis võivad haiget teha või halvasti mõjuda. Samuti on nad õpetanud mind igal õhtul raamatut lugema. Tavaliselt loen neile igal õhtul muinasjuttu. Sündimisest saadik on see protsess toimunud ja ega nad ilma selleta

“Meil on peres kindlad reeglid. Üksteise vastu peab salliv olema.”

magama ei lähegi. Igasuguseid lollusi õpetavad nad mulle ka ja

ma lähen nendega kergesti kaasa. Eile püüdis tütar teo ning poeg konna kinni. Nii me siis arutasime koos, mida nad söövad. Eks ma ikka kasvan koos oma lastega.

Millised on su enda põhimõtted laste kasvatamisel?

Meil on peres kindlad reeglid. Üksteise vastu peab salliv olema. Meie naabermajas elab kurt laps, kuid sellele vaatamata saavad lapsed omavahel suheldud. Oleme õpetanud, et nahavärv ega füüsiline erisus ei loe, sest inimene on inimene. Tahamegi, et nad oleksid head suhtlejad, kes tunnevad asjade vastu huvi ning et nad ei kiusaks teisi ja oskaksid enda eest seista.

Millised on sinu jaoks kõige prioriteetsemad teemad, millega sa Lastekaitse Liidu juhina tahaksid esmalt tegelema hakata?

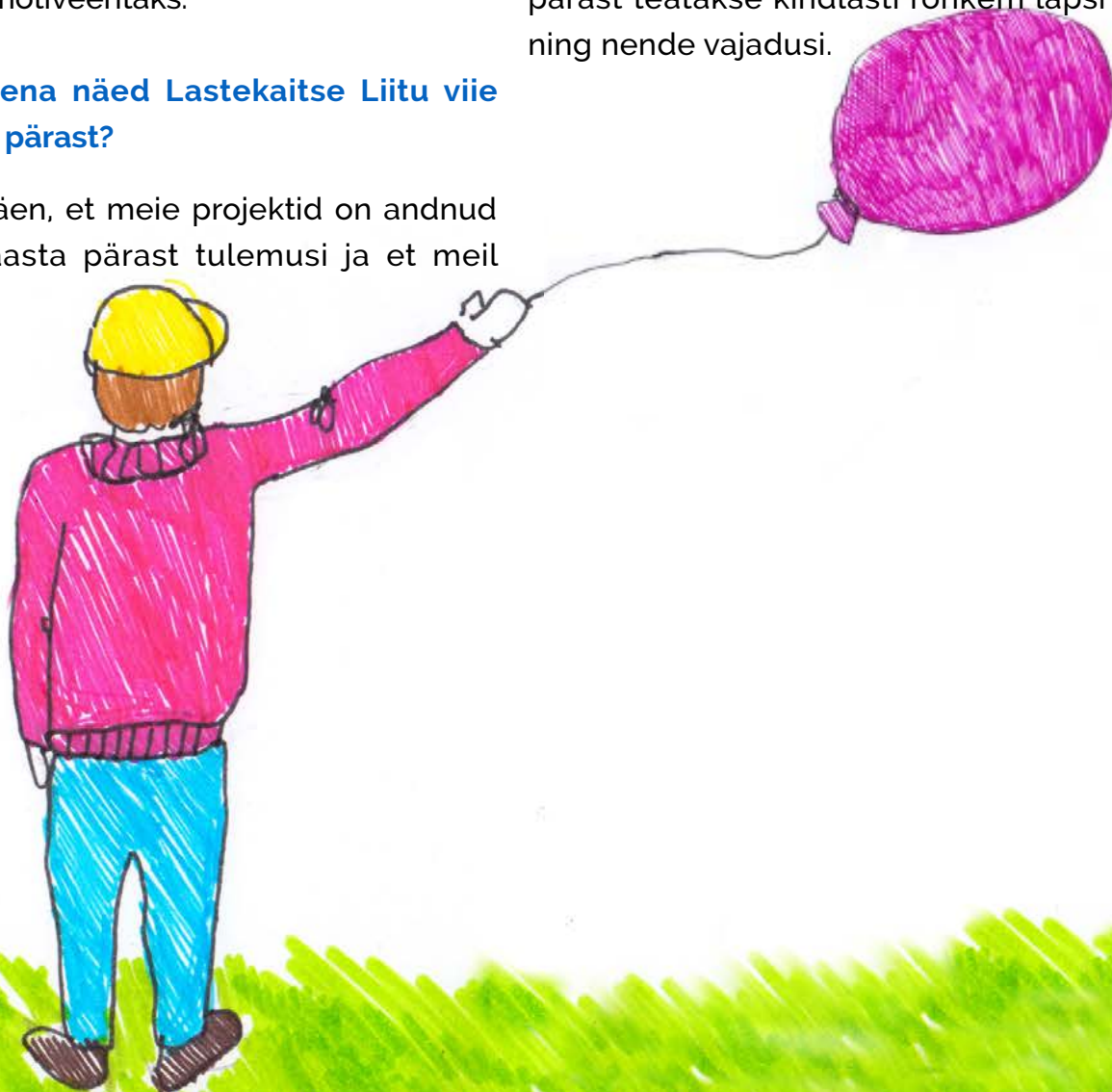

Meil on käivitumas huvitav projekt „Kiusamisest vaba lasteaed ja kool“. Vaja on lahendada olulised küsimused, et saaksime projekti realselt ellu viima hakata. Samuti soovin, et kõik projektid, mis on praegu Lastekaitse Liidul olemas, toimiksid ning oleksid jätkusuutlikud ka tulevikus. Hetkel arutame ka seda, mida soovime 2020. aastal saavutada. Fookus ja eesmärk on täna paigas - laste õiguste parimate huvide kaitsemine. Kindlasti tahan motiveerida töötajaskonda. See on minu prioriteet, et iga töötaja teaks, mida ta teeb, et teda seejuures usaldataks ning motiveeritaks.

Millisena näed Lastekaitse Liitu viie aasta pärast?

Ma näen, et meie projektid on andnud viie aasta pärast tulemusi ja et meil

on olemas suur üle-eestiline koolide võrgustik, kes rakendavad „Kiusamisest vaba kooli“ metoodikat. Samuti näen, et meil on olemas ka väga hea koostöö maakondlike organisatsioonidega. Viie aasta pärast on lastekaitse seadus jõustunud ning sealt tulenevate struktuursete muudatuste tagajärjel luuakse nelja maakonna sotsiaalkindlustusametite juurde lastekaitse koordinaatorid. Lisaks on mul soov, et ükski laps ei kaoks pildilt, kui ta ei täida koolikohustust. Soovin, et sellega tegeletaks ning osataks vastavalt reageerida. Viie aasta pärast teatakse kindlasti rohkem lapsi ning nende vajadusi.

HEA NÕU LASTEGA PEREDELE

“Emme, miks see mees mulle vett pähe pritsis” ehk Kas teise lapsevanema nõusolekut tuleks ikka eeldada?

Katrin Orav, Advokaadibüroo LEXTAL vandeadvokaat

5-aastane Anni (nimi muudetud) tuli isaga veedetud nädalavahetuselt koju ning teatas emale, et ta on nüüd ristitud. Ta rääkis kirikust ja mehest, kellel oli valge mantel seljas ja suur kett kaelas ning kes talle vett oli pähe pritsinud. „Ema, ütle, miks see mees mulle vett pähe pritsis?“

Ema, kes lapsega taolistel teemadel varasemalt rääkinud polnud, oli sõnatu, ent kuidas peakski reageerima last üksikasvatav vanem teise vanema teole, mis pannakse toime ilma luba küsimata ja kooskõlastamata?

Anni oli paariaastane, kui tema vanemad otsustasid lahku minna. Vaikimisi lepiti kokku, et Anni jääb ema juurde elama.

Sisuliselt tähendab taoline olukord seda, et vanematele jääb lapse suhtes ühine hooldusõigus.

Vaatamata sellele ei ole harvad juhused, kus ühist hooldusõigust omav vanem otsustab ainuisikuliselt, et laps läheb

1. septembril mingisse kindlasse kooli, lasteaeda või trenni, ilma et teine hooldusõiguslik vanem oleks andnud selleks oma nõusoleku. Tihti ei arutatagi selliseid küsimusi enam lapsest lahuselava vanemaga vaid otsused tehakse nagu iseenesest mõisteta-vana lapsega koos elava vanema poolt.

Anniga juhtunu on aga veelgi drastilisem, sest ristimist ei saa tühistada ega olematuks teha isegi kohtus käimistega.

Kuidas on võimalik, et ühist hooldusõigust, sh esindusõigust omavate vanemate laps pannakse kooli või ristitakse,

Perekonnaseaduse (PKS) kohaselt hõlmab hooldusõigus õigust hoolitseda lapse isiku eest (isikuhooldus) ja õigust hoolitseda lapse vara eest (varahooldus) ning otsustada lapsega seotud asju. Kui ühist hooldusõigust omavad vanemad elavad alaliselt lahus, otsustavad nad lapsega seotud olulisi asju ühiselt. Üksnes igapäeva elu puudutavaid küsimusi, mis lapse arengut püsivalt ei mõjuta nt. mida laps sööb või selga paneb, saab otsustada vanem, kelle juures laps parasjagu viibib. Juhul, kui vanemad ei jõua ühist hooldusõigust teostades lapsele olulises asjas kokkuleppele, võib kohus vanema taotlusel anda selles asjas otsustusõiguse ühele vanemale. Asjaolu, et laps elab alaliselt ühe vanema juures, ei anna automaatselt sellele vanemale õigust otsustada kõikide asjade üle, mis lapse elus toimub!

Ühist hooldusõigust omavatel vanematel on täiendavalt lapse ühine esindusõigus, mis tähendab, et nad peavad last suhetes kolmandate isikutega ühiselt esindama. Vanem võib esindada last üksinda üksnes juhul (i) kui tal on lapse suhtes ainuhooldusõigus või (ii) talle on mingis kindlas küsimuses kohtu poolt üle antud otsustusõigus.

Mida saab lapsevanem sellises olukorras teha?

Võimalikke käitumisviise on põhimõtteliselt kaks,

(i) leppida olukorraga ja kiita valik heaks või

(ii) esitada kohtusse hagi tehingu

tühisuse tuvastamiseks.

ilma, et selleks küsitaks teise vanema nõusolekut? Vastus tuleneb PKS § 120 lg 7, mille kohaselt kui vanem esindab last iseseisvalt, eeldatakse teise vanema nõusolekut. Nii ongi võimalik, et last kooli nimekirja pannes või kirikusse ristima viies, ei tekigi küsimust, kas ka teine hooldusõigust omav vanem on valikuga nõus ning tihti saab teine vanem sellest teada alles siis, kui laps on juba kooli nimekirjas või nagu Anni puhul - ristitud. Kas tegemist on lapsevanema teadmatusega ühise hooldusõiguse teostamise sisust või pahatahtliku käitumisega teise vanema suhtes, jääb kannatajaks ikkagi laps.

Aasta enne ristimist, avaldas Anni isa soovi laps ristida, kuid Anni ema oli sellele vastu, leides, et ristimine on sedavõrd

isiklik asi, et las laps kasvab ja otsustab ise, milline religioon või filosoofia on talle kõige südamelähedasem.

Pärast Anni poolt kirjeldatud ristimise protseduuri, pöördus ema lapse isa poole, et välja selgitada, kas laps on tõepoolest ristitud. Lapse isa ignoreeris küsimust, misjärel pöördus lapse ema kümnete Eesti luterlike koguduste poole (eeldades, et laps on ristitud luterlikus kirikus sarnaselt isa enda poolt valitud religioossetest tõekspidamistest). Enamus kogudusi vastas Anni ema pöördumisele, kuid aidata ei saanud neist kahjuks keegi, sest üheski nendest kogudustest nimetatud ristimisprotseduuri fikseeritud ei olnud. Teiste koguduste osas aga päringuid väidetavalt teha pole võimalik, sest kirikusüsteemil puudub ühtne andmebaas.

Anni ema küsimusele, kas on võimalik last ristida ilma teise lapsevanema nõusolekuta, vastasid enamuse kirikuesindajaid, et tõepoolest on see Eestis võimalik, kuna kiriku poole pöörduvad aeg-ajalt üksikvanemad (peaasjalikult emad), kes lootusetuna tunduvates olukordades loodavad leida pisutki hingelist kergendust, tuues lapse ristimisele. Taoliste olukordade puhul viib kirik läbi ristimisprotse-
duuri ilma teise vanema nõusolekuta. Ükski kogudustest, kelle poole Anni ema pöördus, ei kiitnud lapse isa teguviisi õigeks. Kahetsusega anti aga mõista, et seda, mis on toimunud, enam muuta ega tühistada ei saa. Koguduste esindajad soovisid lapse emale hingerahu ja soovitasid selle teadmiselega leppida. Anni ema pöördus ka Soomes asuva Eesti luterliku koguduse poole, sest nagu lapse jutust vahetult pärast isaga veedetud nädalavahetust selgus, oli laps viidud ema teadmata ka välismaale ning seetõttu polnud välistatud ka võimalus, et lapse ristimine toimus väljaspool Eestit. Selgus aga, et Soome Vabariigi

seaduste põhjal ristimist ilma mõlema vanema nõusolekuta läbi viia ei saa ning seega oli see versioon välistatud.

Et ristimine aga toimus, sellest räägib laps ise järjekindlalt tänaseni, meenutades karu ja lusikat, mis talle isa ja ristiema poolt kingiti ning meest, kellel

“Kahetsusega anti aga mõista, et seda, mis on toimunud, enam muuta ega tühistada ei saa.”

oli suur kett kaelas ja kes talle vett pähe pritsis. Ristimisest on möödas üle poole aasta, kuid ema pole siiani saanud vastust

selles osas, kus tema laps on ristitud.

Kommenteerides juhtunut, tuleb siinkohal eristada, et on olemas toiminguid, mis toovad kaasa õiguslikke tagajärgi ja mida saab lapsevanem

soovi korral kohtu kaudu nõ olematuks teha, näiteks igasugused tehingud, mis laste nimel tehakse, sealhulgas kooli või lasteaia valik; ning samas on olemas toimingud, mis küll õiguslikke tagajärgi kaasa ei too, kuid omavad siiski laste elus olulist tähtsust nagu näiteks ristimine.

Lapse kooli valik või ristimine on aga ainult mõned näited nendest olukordadest, mis võivad tekkida seoses seaduses sätestatud teise vanema nõusoleku mitte nõudmisega vaid selle olemasolu eeldusega. Samamoodi võivad äärmiselt keerulised tagajärjed tekkida lapsele isikut tõendava dokumendi taotlemisel või tema vara võõrandamisel, kui teise vanema nõusolekut selleks eraldi ei nõuta. Kas lapsevanem peab elama pidevas hirmus, et vaatamata ühise hool-

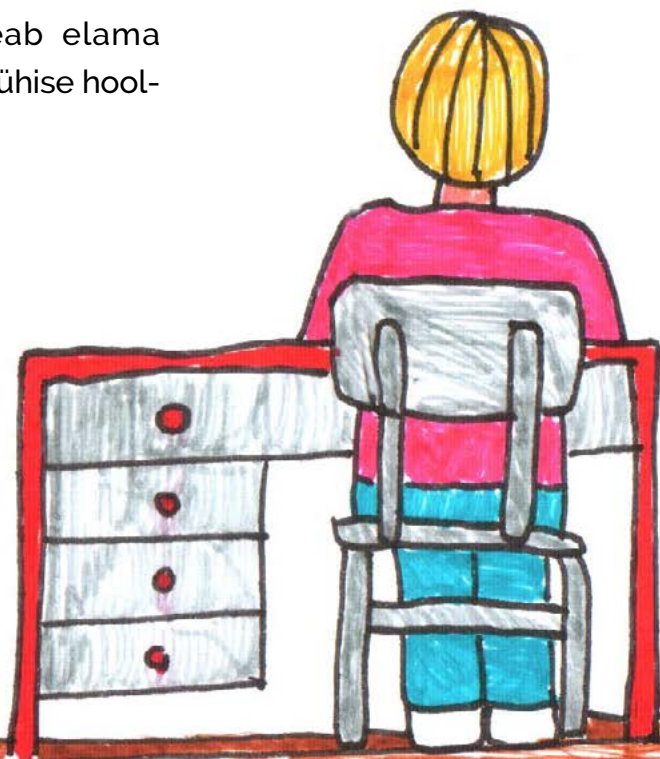
dusõiguse olemasolule, võidakse tema teadmata otsustada lapse elus olulisi ja pöördumatuid küsimusi või oleks aeg teise lapsevanema nõusolek eeldusena siiski seadusest kaotada ja sätestada

“Oleks aeg teise lapsevanema nõusolek eeldusena siiski seadusest kaotada ja sätestada see lapse huvidest lähtuvalt nõudena.”

see lapse huvidest lähtuvalt nõudena. Tõenäoliselt tooks selline muudatus esialgu kaasa mõnevõrra

rohkem tööd kõikidele osapooltele, kuid juhul kui lõpptulemusena oleksid lapse huvid seeläbi paremini kaitstud, tasuks seda kaaluda.

Hea nõu lastega perele rubriiki toetab Justiitsministeerium

Sihtasutus Eesti Rahvuskultuuri Fond ja Lastekaitse Liidu Fond

annavad välja stipendiumi

Sihtasutuse Eesti Rahvuskultuuri Fond allfondina tegutsev Lastekaitse Liidu Fond on asutatud 2002. aastal eesmärgiga toetada põhi- või keskharidust omandavaid andekaid õpilasi. Fondi asutamine sai teoks tänu Eesti ühingute Liidu ja Soome-Eesti Kaubanduskoja poolt Lastekaitse Liidule omistatud Sillaehitaja 2001 auhinnale. Kuna auhinnaga kaasnes ka rahaline preemia, otsustati seda kasutada loodava fondi algkapitalina.

Lastekaitse Liidu Fondi stipendiumi taotlejalt eeldatakse märkimisväärseid saavutusi õppetöös (aineolümpiaadid) või muul harrastataval alal (spordivõistlused, konkursid vms). Stipendiumi peamiseks eesmärgiks on toetada last ning laiendada tema võimalusi oma ande edasiarendamiseks.

Stipendium on personaalne ning see on ette nähtud:

- > osalemiseks aineolümpiaadidel, konkurssidel või spordivõistlustel;
- > huvi-, spordi- või keeltekooli (ringi) õppemaksu tasumiseks

Stipendiumi taotlusi võetakse vastu igal aastal 01. septembrist kuni 15. oktoobrini SA Eesti Rahvuskultuuri Fond taotluse ankeedil, mille saab Sihtasutuse Eesti Rahvuskultuuri Fond koduleheküljelt. Taotluse ankeedile lisatakse trükitud taotluse põhjendus, vähemalt ühe soovitaja põhjendus ja tõend vastavast õppeasutusest, huvi- või spordikoolist. Stipendiume jagatakse kord aastas, novembrikuus.

Rahuldatud taotluste nimekiri avaldatakse ajakirjanduses, SA Eesti Rahvuskultuuri Fond ja Lastekaitse Liidu koduleheküljel:

www.erkf.ee ja www.lastekaitseliit.ee

Eraisikud ja firmad, kes soovivad toetada noori andekaid õppureid, saavad teha annetusi Swedbanki kontole EE652200221001192369, märgusõna "Lastekaitse Liidu Fond".

LASTEKAITSE LIIDU
PROJEKT

LAPS EESTI FILMIS

raamatu väljaandmise
toetuseks

**Toeta Laps eesti
filmis projekti!**

Raamat "LAPS EESTI FILMIS" sündis soovist anda soliidse esindusalbumina välja süstematiseeritud ülevaade lapse kujutamisest eesti filmis 20. sajandi teisel poolel, et kujundada jätkuvalt ühiskonda mõistmaks last, tema vajadusi ja tugevdada teed lapsesõbraliku ühiskonna poole.

Raamat "LAPS EESTI FILMIS" hõlmab mängufilme ajavahemikus 1947–2013. See on kõnekas periood, sest alles Teise maailmasõja järgsetel aastatel kujunes areneva filmikunstiga koos välja laps kui konkreetne kujutamiseobjekt oma kindlaks määratud rolli ja semantikaga. Nii ei tea me tihti, millisenä nägid last meile eelnenud põlvkonnad, millistes olukordades last kujutati, milline oli teda ümbritsev keskkond jne. See aga on kaotus meie kultuurilise mälu jaoks.

Raamat on üles ehitatud kronoloogiliselt, mille põhjal on võimalik jälgida peateemade kulgemist ja hargnemisi filmides ning uute valdkondade lisandumist.

Kokku on raamatu loetelus üle 250 foto ligi 100-st filmist. Esindatud on nii must-valged kui värvifilmid. Valitud fotodele on lisatud neid kätkevate filmide peamised andmed ja lühitutvustused nii eesti- kui inglise keeles. Raamatut presenteeritakse tänuüritusel ja PÕFF festivalil novembris 2014.

Idee teostamiseks vajame Teie toetust:

MTÜ Lastekaitse Liit
Swedbank, EE652200221001192369
Märksõna "Laps eesti filmis"

Teie annetus on kaunis žest, mis näitab Teie suhtumist nii Eesti lapsedesse kui ka Eesti kultuuri edendamisse.

Kõik toetajad (ees- ja perekonnanimi) ja seda toetaja soovi korral, avaldatakse väljaantavas raamatus toetajate tänulehel.

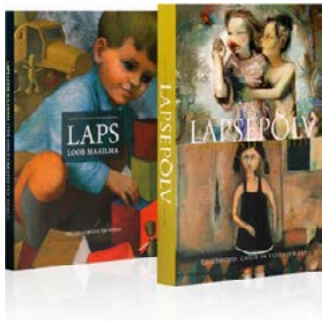
Toetajaid tänatakse tänukirjaga ühistöö eest (vajalik toetaja: annetaja andmed, kontakt).

Isiku poolt tehtud toetuse korral (üle 100 eur), kingitakse toetajale pühendusega raamat "Laps eesti filmis" novembrikuus 2014 toimival presentatsioonil.

Eraisikust suurtoetaja (üle 200 eur), märgitakse soovi korral väljaantava raamatu tänunimistus ning kingitakse pühendusega raamat.

Juriidilisest isikust suurtoetaja (üle 1000 eur), märgitakse soovi korral väljaantavas raamatus eraldi ära ning kingitakse pühendusega raamat.

Võimalikud on sponsorlepingud raamatu väljaandmise toetuseks raamatutest teatud osa omandamise kaudu.

Projekt "Laps eesti filmis" jätkab 2003. aastal ilmunud kunstialbumiga "Lapsepõlv: Laps eesti kunstis" ja 2008. aastal avaldatud raamatuga "Laps loob maailma" loodud traditsiooni.

MTÜ Lastekaitse Liit on organisatsioon, mis aitab kaasa lapse õiguste tagamisele ja lapsesõbraliku ühiskonna kujundamisele.

LASTEKAITSE LIIDU
PROJEKT

Suvi Remnikul

Anatte Räni, Remniku Õppe- ja puhkekeskuse programmijuht

1973. aastal pioneerilaagriks ehitatud Remniku õppe- ja puhkekeskuses Ida-Virumaal Alajões toimus möödunud suvel 6 huvipõhist laagriprogrammi, millest võttis kokku osa 1104 last ja noort.

Programmide olid mõeldud 7.-15. aastastele Eestis elavatele lastele ja noortele olenemata nende emakeelest ja kodakondsusest. Eesmärgiks oli nii eesti keele omandamine kui ka toetada laste ja noorte arengut ja sotsialiseerumist läbi huvipõhiste tegevuste.

Programmide sai kavandatud ja ellu viidud tänu Euroopa Kolmandate Riikide Kodanike Integreerimisfondi, Kultruuministri- ja Migratsiooni Sihtasutuse Meie Inimesed, Eesti Noorsootöö Keskuse, Tallinna Spordi- ja Noorsooametile ning Tallinna Hansa Rotary Klubile.

Küsimusele, mis laagris kõige rohkem meeldis, vastas 14.aastane Martin: „Siin on palju tegevusi kogu aeg.“ Tõepoolest, õppe- ja puhkekeskuses läbiviidavad programmid olid huvipõhiste valiktegevuste suunaga, kus olenevalt programmist viidi päevas läbi samaaegselt läbi 5-10 tegevust, mille vahel lapsed ja noored valida said. Huvipõhised valiktegevused jagunesid kuute suuremasse rühma: teater, meisterdamine ja joonistamine, sport, video ja film, mängud ning muu. 13. aastasele Kätlin räägib: „Kõige huvitavamad olid esmaabi ja muud ohutuse nõuded, lipdubi tegemine, vibulaskmine ja rannas käimine,“ 11. aastane Kertu-Katliin lisab: „Mulle meeldisid kõige rohkem ujumine, seiklusmängud ja lipdub.“ Uudseim ja põnevaim muudatus oli

video ja filmi lisamine programmi, mis läbi said lapsed ja noored teha väiksemates rühmades multifilmi, muusikavideot ning koos terve laagriga tegime valmiska lipdub'i. Just läbi viimase tegevuse said lapsed ja noored natukenegi aimu filmimaailma telgitagustes ning proovile sai pandud nii mõnegi noore unistus saada filminäitlejaks. Kuigi proovid olid pikad ja mitmekordne läbifilmimine väsis, olid noored väga aktiivsed ja innukad.

“ Siin on palju tegevusi kogu aeg.”

Kuna Remniku õppe- ja puhkekeskuses läbiviidavad laagrid on oma olemuselt kakskeelsed, said päris paljud lapsed ja noored aru, et üksteiste mõistmiseks ja uute tutvuste loomiseks on vaja osata keelt. „Pean vene keele tundides rohkem kaasa tegema,“ jõudis 13.aastane Inga tõdemusele.

Suurt rõhku pöörati laagrites ka esmaabile ning tule- ja veeohutusele, et lapsed ja noored oskaks tähele panna ja ennetada ettetulevaid ohte. Esmaabi töötube viis igas programmis läbi kohal olnud med. õde, kes õpetas osalejatele elustamist, sidumist, käitumist teatud haigushoogude ja uppumise korral jpm huvitavat. Laagriprogrammide jooksul tehti paljusid asju koos teistega ning 14.aastane Aleksandra jõudis kuldse arusaamani: „Et kui töötad teistega, saad endale häid suhteid teistelt inimestelt.“

Tartu Lastekaitse Ühingu suvised tegemised

**Suvi Tartu Lastekaitse
Ühingu suvised tegemised
möödas küllaltki rahulikult,
kuid sai läbi viidud
siiski mõned suuremad
üritused, millest lähemalt
kirjutame.**

Alguses oli lastekaitsepäeva tähistamine küsimärgi all. Ei suudetud otsustada kui suurelt või väikseltsündmust läbi viia ning ka asukoht oli lahtine. Pikema arutelu tulemusena otsustati siiski, et sellist päeva ei tohiks vaikselt mööda saata ja et kui juba teha, siis teha suurelt ja korralikult.

Tartu Lastekaitse Ühing tähistas lastekaitsepäeva Tartu Annelinna Prisma katuseparklas. Sündmus leidis aset pühapäeval, 1.juunil

kell 11:00 - 15:00 ning külla oli oodatud palju toredaid sõpru. Üles astusid Teater NORA, Sk Gymnastic, Teadusbuss, Politsei -

koerad, JJ-Street, Karolin Minenko. Ühisel perepäeval leidis veel näomaalingu ja õhupalliloomade tegijaid, üleval oli õnneloos, lauamängud, pildistamise ja joonistamise nurgake ning Maanteeameti nuputamisesülesannetega laud. Kohal olid ka lemmikloomad ja mootorrattad. Väga häid emotsioone just tekitasidki kaherattalised, kelle omanikud nendega kohapeal trikke tegid ning sõidutasid neid, kes soovi avaldasid.

Kõik läks plaanipäraselt või oodatust isegi paremini. Õhupalliloomade meisterdajad olid intensiivselt rakkes ja pidid oma varusid pidevalt täiendama. Samuti näomaalingusoovijate järjekord ei lakanud hetkekski. Prisma katuseparkla

muudeti suureks tantsupõrandaks ning tantsupalavik jõudis ka päris eakateni välja. Nii suurelt ei olegi veel Tartu Lastekaitse Ühing lastekaitsepäeva tähistanud ja oli kohe näha, et korraldajad said pärast sündmust väga motiveeritud korraldama juba uusi tegemisi.

Üks peamisi eesmärke oli jagada Lastekaitse Liidu ja Tartu Lastekaitse Ühingu materjale ja informeerida peresid erinevate võimaluste kohta. Statistiliselt

võib öelda, et perepäeval osales kusagil 400-500 inimest. Materjalid said kõik jagatud. Tagasiside

oli positiivne. Sügisel selgub, kas üks kõrvaleesmärkidest-leida juurde uusi vabatahtlikke- ka õnnestus.

Siinkohal tahaksime veel kord tänada: Prisma Peremarket AS, Peeter Taim (MTÜ Potsataja), JJ-Street Company, Sk Gymnastic, Teater NORA, Maanteeamet, Tarvo Metspalu (Teadusbuss), Bromanship Inc., Eesti koera-inimised, Karolin Minenko, Teleprint OÜ, Tartu Tsiklimehed, Karne Speek, Kristiina Moosel, Karmen-Eliise Kiidron, Eike Karise, Hanna Maria Melgas.

Jääme ootama juba järgmisi kohtumisi!

“Nii suurelt ei olegi veel Tartu Lastekaitse Ühing lastekaitsepäeva tähistanud”

Lisaks lastekaitse päevale
toimus 26. juulil heatege-
vuslik üritus majanduslikus
puuduses olevate perede
lastele, mille viis läbi Tartu
Off-Road klubi.

Alloleva kirjelduse pani kirja Tiina Säälik -
Off-roadi huviline

Vaevalt oskasid 2007.aasta kevadel
kokku tulnud Tartu off-roadi huvilised
mehed arvata, et mõne aasta pärast on
klubiline tegevus kasvanud selliseks,
et korraldatakse mitmesuguseid suuri
üritusi ja sealhulgas ka heategevusüri-
tusi lastele.

Tõepoolest, Tartu Off-Road Klubi (TORK)
korraldab üritusi ka lastele. 2009.aastal
võtsid klubi rahvaga ühendust Fän Club
Lastelaagri inimesed ja soovisid, et teeks
midagi toredate koos.

Mõeldud – tehtud. Selgituseks veidi, et mis siis on off-road. Lühidalt öeldes võib selleks nimetada maastikusõitu autodega, mis on kohandatud raskel maastikul liikumiseks. Paljudele on see hobiks, millega vaba ajal tegeleda, kuid korraldatakse ka põnevaid võistlusi. Üks tuntumaid on Valgamaal augustikuus toimuv Klaperjaht.

TORK-i rahvas oli seni käinud peamiselt niisama sõitmas, masinaid katsetamas, sõidu-

oskusi lihvimas ja loodust nautimas. Üheks armastatud kohaks on senini Tartumaal

Kardla külas asuva endine sõjaväe radarijaama territoorium ehk „raketibaas“. Seal toimusidki 2009 ja 2010.aastal koostöös Fän Club Lastelaagri ja G4S-iga meeleolukas väljasõidud, kus lapsed said uudistada masinaid ja ka kaasa sõita.

2011.aastal toimus juba klubi poolt organiseeritud väljasõit Elva Mäe lastekodu lastele, meeldiv koostöö sai alguse ka Tartu Lions Klubiga Dorpat. 2012 aastal lastesõidud Tallinna ja Pärnu lähistel, sihtgrupiks samuti lastekodude lapsed. Korraldamisega liitusid ka Kaitseliidu liikmed ja Eesti Punase Risti Jõgevamaa Selts. Siret Kriisa, TORK-i liige: „2013.aastal pidin kooli lõputööna tegema uurimuse vaba aja ja lasteürituste teemadel ja nii sain ise ka aktiivsemalt osaleda korraldustoimkonnas.

Siret räägib elavalt sellest, kuidas otsiti sponsoreid ja abistajaid. Paljud klubi liikmed olid nii nõu kui jõuga toeks, kuid abi saadi ka väljastpoolt. Head sõnad on ära teeninud Nõo Lihastööstus, Kambja Premium 7 tankla, Lusikas OÜ, Rapo AS, Amitrans, A-Telgirent, Rõngu Pagar ja paljud teised. „Kohtasin ka väga negatiivset suhtumist ja ükskõiksust. Ühe tuntud lihastööstuse töötaja soovitas lastel metsas marju süüa või siis ema tehtud võileibu. Tegelikult soovi-

sime natuke vorste, et lapsed pika päeva jooksul ka natuke kehakinnitust saaksid ja tegemist oli

lastekodu lastega.... Valdav enamus on siiski väga positiivsed ja igati abistanud“, lisab Siret.

Kui metsa minnakse, siis on alati väga oluline ohutus ja vastutus. Ohutuse poole pealt on instrueeritud ka kõik maasturite juhid ja lapsed kannavad kiivreid. Enne sõitu tehakse selgeks reeglid, et mida tohib ja mida mitte. Kahel viimasel aastal on kohaletulnud saanud ka põhjaliku esmaabi teemalise õppe Punase Risti vabatahtlikult Kaidi Forostovetsilt.

Tänavu juulis toimus lastesõit Lagujal ja kohal oli lapsed, kel vanust üle 10 eluaasta. Seekord oli meeldiv koostöö Tartu Lastekaitse Ühinguuga, kellega on plaanis ka edaspidi koostööd jätkata. „1.juunil

“ Kui metsa minnakse, siis on alati väga oluline ohutus ja vastutus.”

Tartus toimunud lastekaitsepäeval võtsin lihtsalt Tartu Lastekaitse Ühingu inimestel varrukast kinni ja rääkisin ära, et meil sellised plaanid, „kõneleb

TORK-i eestvedaja Kaido Kallavus. Ideest võeti kinni ja nii olidki 45 Tartu linna ja Puhja valla vähekindlustatud perede last seekordsel lastesõidul elamusi saamas. „Kahju, te Nõo ja Kambja vald asjast huvitatud ei olnud või pole neil siis selliseid peresid, kellede lapsed oleksid võinud osaleda,“ sõnab Kaido tõsiselt.

Lagujal oli kohal üle 20 maasturi, neli ATV-d, sõjaväe Volvod ja ka traktor. Õpiti esmaabi, sõideti maastikul ja metsas, uudistati tehnikat, söödi lõunat ja lastele oli ka natuke šokolaadi na „nänni“ mälestuseks. Tänukirjad said kõik, kes ürituse korraldamisel kaasa aitasid.

Miks seda kõike tehakse? Paraku on maasturisõidu huvilisi tihti peetud mõttetuteks looduse rikkujateks. TORK

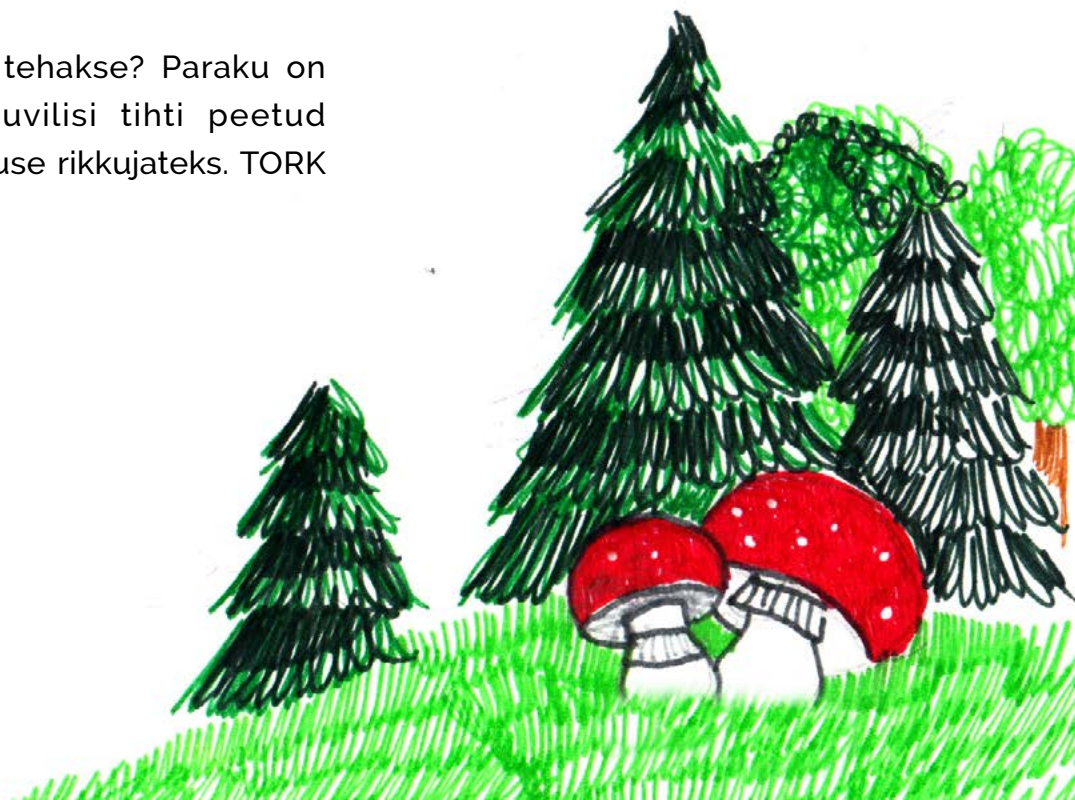
“Miks kõik ainult endale hoida, kui oma kirge ja hobi saab jagada.”

aga soovib seda mainet muuta ja omalt poolt aidata kaasa just laste vaba aja mitmekesisemaks muutmiseks. Miks

kõik ainult endale hoida, kui oma kirge ja hobi saab jagada. Kes teab, või-olla saab mõne lapse esimesest maas-

turisõidust alguse tõsisem huvi tehnika vastu. Või hoopis traktori roolis istumisest soov saada põllumeheks.

Lastesõidud on muutunud traditsiooniks, mida kindlasti soovitakse jätkata. Kõik huvilised on teretulnud appi korraldama, sest ka klubi võimalused on piiratud ja kasvõi eelnevale radade ettemärgimisele on abi vaja. Meeldiv oleks ka laiendada koostööd omavalitsustega ja teiste organisatsioonidega, et ühendatud jõududega lastele midagi huvitavat ja meeldejäävat pakkuda.

MÕTLE KOOS LAPSEGA **Kellel peaks käest kinni** **hoidma?**

NÄIDISKÜSIMUSI

- Mis pildil toimub?
- Mis te arvate, kuidas tunneksite end tüdrukuna, kes üksinda seisab?
- Kui on nukker või kurb olla, kus seda tunda on?
Kõhus? Peas? Teistes kohtades?
- Mida peaksid poisid tegema?
- Mis siis toimuks?
- Kellest sa arvad, et ta on tüdrukuterühmas otsustaja rollis?
- Kas see on hea või halb viis otsuseid langetada?
- Milline on hea viis otsuseid langetada?
- Mida saaksid lapsed teha, et tüdruk üksinda ei oleks?
- Millest märgata, mida teised vajavad?
- Mida hoolivus sinu jaoks tähendab?
- Kuidas saab hoolivust üles näidata?

Üleskutse vabatahtlikele!!

Üle – Euroopalise kadunud laste telefoni 116 000 raames on vaja Eestis moodustada vabatahtlike võrgustik eesotsas aktiivsete vabatahtlike võrgustiku juhtidega.

2006.aasta lõpus kiitis EL liikmesriikide esindajatest koosnev sidekomitee heaks eelnõu, mis käsitleb kombinatsiooniga 116 algavate telefoninumbrite reserveerimist sotsiaalset väärtust omavate ühtlustatud teenuste jaoks Euroopas. Sama otsusega anti 116 000 kadunud laste abitelefonini käsutusse. Numbri haldajaks on Sotsiaalministeerium ja teenusepakkujaks MTÜ Eesti Abikeskused. Piiriülesed kadunud laste juhtumid on juba praegu ning muutuvad pidevalt Euroopa Liidu raamistikus üha tõsisemaks. Piirikontrolli likvideerimise tõttu Schengeni raamistikus ning sellega kaasneva liikumisvabaduse tõttu on mitmete ära jooksnud või röövitud laste juhtumid puudutama hakanud rohkem kui ühte geograafilist territooriumi.

Kadunud laste telefon 116 000 käivitus Eestis 2011. aasta algusest. Kadunud laste telefonile on võimalik teada anda kadunud lastest nii Eestis kui ka mõnes teises Euroopa riigis. Kadunud laps võib olla nii eksinud väikelaps, keerulises olukorras teismeline kui vanema või kellegi teise poolt röövitud alaealine. Numbrile 116 000 helistades annavad nõustajad esmased juhised situatsioonis käitumiseks, viivad läbi ka kriisinõustamise ja jagavad infot. Kadunud laste telefon teeb tihedat koostööd Politsei- ja Piirivalveametiga. Telefon 116 000 on helistajatele tasuta, töötab ööpäevaringselt ning vastatakse nii eesti kui vene keeles.

 116 000

Otsime igast Eesti maakonnast vabatahtlike juhte, kes sooviksid koondada enda tegevustesse teisi vabatahtlikke otsimaks vajadusel kaduma läinud lapsi.

Võrgustikujuhi ülesanded:

- > moodustada oma maakonnas vabatahtlike võrgustik
- > piirkonnas kadunud lapse otsingute organiseerimine ja planeerimine, informatsiooni jagamine
- > vabatahtlike juhtimine ja innustamine
- > projektijuhiga ja politseiga tiheda koostöö tegemine
- > vabatahtlik peaks olema igal ajal valmis vabatahtlikke kokku kutsuma ning otsimistöid teostama

Tulevane vabatahtlik peab olema vähemalt 18 aastane ning võiks omada varasemat kokkupuudet sotsiaalvaldkonnaga.

Miks tulla meile vabatahtlikuks:

- > saab suurendada oma teadmisi kadunud laste ja kriisijuhtumite valdkonnas
- > Saab väärtuslikke kogemusi ja uusi oskusi, mida hiljem lisada oma CV'sse
- > Korraldame võrgustiku juhtidele koolitusi
- > Viime läbi supervisiooni
- > Motiveerimaks oma vabatahtlikke korraldame koosviibimisüritusi
- > Võid kohata palju sõbralikke inimesi kellel, nagu sinulgi, on kirk vabatahtliku tegevuse vastu
- > Kuulame teid alati ning teeme kõik selleks, et toimiks hea koostöö

Soovi korral palun ühendust võtta:

Enelis Linnas, +372 58039675,

enelis.linnas@abikeskused.ee

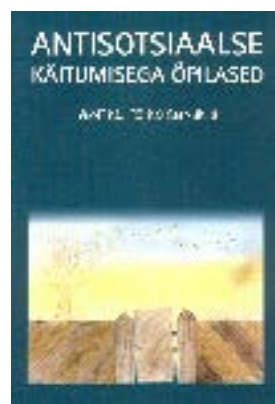
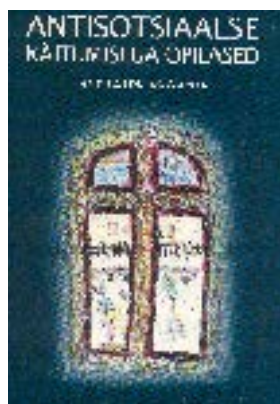
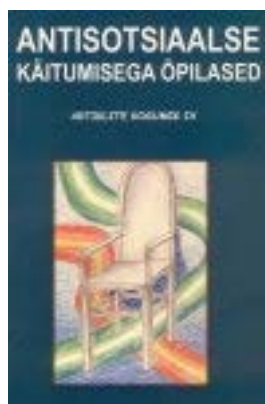
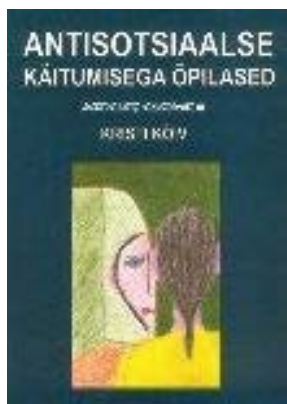
(www.abikeskused.ee, www.116000.ee)

E-POOD

Antisotsiaalse käitumisega õpilased I-IV

Koostaja Kristi Kõiv.

Kogumikkudesse on koondatud uurimused, mis käsitlevad antisotsiaalse [sotsiaalse grupi (pere, klass, kool) vajadustele ja funktsioonidele vastutöötava] käitumisega, eriti antisotsiaalse- ja kuritegeliku käitumisega käitumishälvikute erikooli õpilasi. Kogumikkudes kajastub Lastekaitse Liidu projekti "Väärkoheldud laste nõustamine ja sekkumisstrateegiade rakendamine Puiatu Erikoolis" tulemused aga ka koolikiusamise ja -vägivalla mõisted; muutused koolikiusamises viimastel aastatel tavakoolis ja erikoolis; võrdlused antisotsiaalse käitumisega õpilaste ja tavakooli õpilaste kujutlusi kodust, kognitiivseid moonustusi, elus tähtsaid sündmusi ja ka palju muud.

LISAINFO

www.lastekaitseliit.ee

ajakiri.lastekaitseliit.ee

lapsehaal.lastekaitseliit.ee

www.targaltinternetis.ee

www.kiusamisestvabaks.ee

Uuri ka Lastekaitse Liidu

lastelaagrite kohta:

www.lastelaagrid.eu

Lastekaitse Liit
Estonian Union for Child Welfare

Targalt internetis

**Anna meile tagasidet ja soovita teemasid,
mida võiksime järgmistes numbrates kajastada.**

ajakiri@lastekaitseliit.ee

